

Friesland onder water

Jan Abrahamse

● Op 22 mei heeft in het Fries Natuurmuseum in Leeuwarden de opening plaats gevonden van de spectaculaire tentoonstelling Friesland onder water. Het is een schouwspel onder water waarbij met verschillende technieken wordt gewerkt om een realistisch beeld te krijgen. Een project dat f 1 miljoen heeft gekost en redelijk probleemloos is binnengehaald via de overheid, fondsen en instellingen in Friesland en het bedrijfsleven. Het bezoekersaantal dat nu ongeveer 40.000 bedraagt, moet jaarlijks zo'n 50.000 worden. Een gesprek met directeur Harry Wijnandts van het Fries Natuurmuseum.

Het lijkt op het televisiespotje van de nog jeugdige pindakaas etende Elfstedentochtwinnaar. Het is winter. Door het verlaten Friese landschap rijdt een schaatsers op weg naar het dorpje in de verte. Langs de kant van de vaart staat een kleumende reiger. Terwijl de bezoeker door een wak in het ijs

het water ingaat, hoort hij het gegak van ganzen in de verte en het geluid van schaatsen op het krakende ijs. Ook onder water is de winter herkenbaar. Tussen de rottende bladeren in de modder overwinteren een paar kikkers. De verloren stempeelkaart in het water is het relikt van de zojuist verreden Elfstedentocht...

Museumdirecteur Harry Wijnandts vond dat er eigenlijk weinig spectaculaire zaken te zien waren in zijn museum. Een enkele publiekstrekkende tentoonstelling als die van de potvis daar gelaten. Wijnandts heeft gezocht naar een andere aanpak waarbij een duidelijke trekker moest komen. 'Wij hebben een plan bedacht waarbij we de kelder van het museum zouden uitbreiden en geschikt maken voor een onderwater presentatie, waarbij de bezoeker de illusie moet krijgen dat hij zelf onder water verkeert. Gekozen is voor een diorama presentatie waar de bezoeker door heen kan wandelen en modellen van vissen ziet evenals vogels die

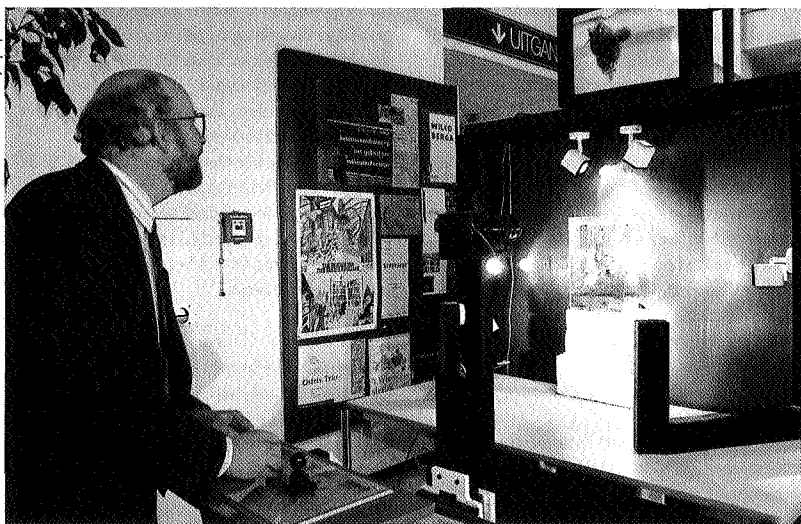
Boven: Het begin van de route: een wak in het ijs
Onder: Aanleg van de boerensloot met links de waterserre

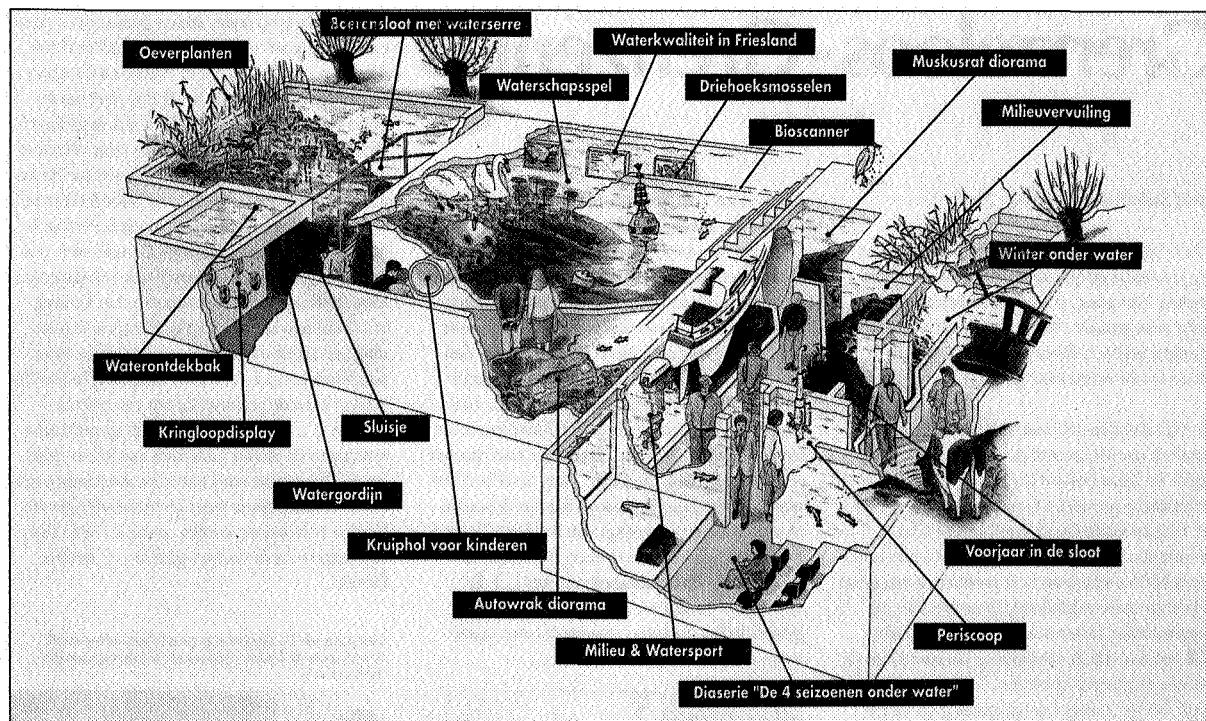
half onder water staan. Een speciale preparateur heeft maanden gewerkt aan de fraaie vismodellen. Ook de waterplanten zijn voor een groot deel zelf gemaakt. Het meest spectaculaire gedeelte is de nieuwe gegraven kelder in de binnenruimte van het museum. Daar is een boerensloot nagebouwd. Buiten kun je om de sloot lopen, die begroeid is oeverplanten en bewoond wordt door stekelbaarsjes en kikkers. Van binnen uit kun je hier ook naar kijken. Je loopt dan via twee sluisdeuren een ruimte binnen - een glazen serre. De bezoeker kijkt dan tegen een glazen wand aan in de sloot, dat is dus een soort aquarium effect. Maar extra leuk is dat de glazen wand ook boven je hoofd doorloopt zodat je de vissen en kikkers van onderaf kunt zien zwemmen. Dit aardigste onderdeel vormt een onderdeel van een wandeling door het onderwaterlandschap, aldus een enthousiaste Harry Wijnandts.

De wandeling door 'Friesland onder water' begint met een winterlandschap. De bezoeker krijgt bij het begin van de rondgang een walkman met het verhaal over Friesland onder water. Door het hier-

Direkteur Harry Wijnandts bij bioscanner

Jaap Spinkker

Opbouw interieur Friesland onder water

boven genoemde wak in het ijs daal je de trap af en loop onder het ijs door. Dan kom je in de voorjaar-presentatie. In een diazaaltje waar zo'n 15 mensen kunnen zitten draait een diaklankbeeld van Willem Kolvoort 'Vier seizoenen onder water'. Vervolgens loop je langs een boot die onderwater ligt. Daar wordt aandacht geschonken aan de recreatie. Diorama's over milieuvuiling en over de muskusrat volgen en via een periscoop kan de bezoeker kijken in een muskusrattennest. Via een duiker kom je in de biokelder. Daar ligt een wrak van een Dafje, waar een snoek in staat te waaiëren. Je ziet een verroest ankerketting, zwanen die bewegen en spelende otterjes. De waterspiegel is bij een dergelijke onderwater presentatie essentieel. Door de gehele kelderruimte heen wordt die van spiegeland acrylaatplaat gemaakt, om zo goed mogelijk op een echte waterspiegel te lijken. Dat wordt extra realistisch gemaakt door de platen met een motortje te laten

bewegen. Je ziet er waterplanten op drijven, er zijn watervogels van onderen te zien, kikkerdril, een koe die haar kop onderwater steekt om te drinken, enz. Door de waterspiegel heen schijnt het zonlicht en af en toe schuift er een wolk voor de zon, zodat het even wat donkerder wordt onder water. Voor kinderen is er in dit gedeelte van de kelder een soort kruiphuis met ramen die blik gunnen in het diorama. Via de sluisdeuren kom je in het hoogtepunt van de presentatie, de waterserre.

Primeur voor Nederland

Na de indrukwekkende waterserre kom je in een gang waar zich een aantal doe-activiteiten bevinden. Hier vinden we een apparaat waarin driehoeksmosselen verblijven. Via een knop kun je een hoeveelheid algen toevoegen - een soort groene soep - je kunt dan heel goed zien hoe de mosselen de algen filteren en na een tijdje is het water weer helder.

Een grote bijzonderheid is de bioscanner, een primeur voor Nederland. Je kunt het vergelijken met een televisiecamera die je met een joystick zelf kunt besturen. Je kijkt met die camera een aquarium in. Dan kan je inzoomen op een visje, een watervlo, een kikkerlarf of een kreeftje dat je via een monitor van alle kanten kunt bekijken. Het beeld wordt 30-40 keer vergroot zien op de monitor. Harry Wijnandts is bijzonder opgetogen over deze Nieuw Zeelandse bioscanner. Hij heeft er drie maanden een op proef gehad. *'Ik was er niet bij weg te slaan'*